

PARS QUARTA

*De his , quæ Parochum
perficiunt in ordine ad Pro-
ximum.*

CAPUT I.

*De necessitate , quam habemus , cu-
randi Salutem Proximi.*

ERue eos , qui ducuntur ad mor-
tem ; & qui trahuntur ad in-
teritum , liberare ne cesses , si dixe-
ris : vires non suppetunt , qui in-
spector est cordis , ipse intelligit , &
scrutatorem anima tua nihil fallit ,
reddetque homini juxta opera sua.
Pro-

Proverb. 24. Multi præclara talenta in puplicam Reipublicæ Christianæ utilitarem erogando à DEO acceperunt , qui tamen amore quietis & solitudinis ea sæpe in terram defodiunt, nec ullam proximi Curam in se recipere volunt ; quibus meritò S. Augustinus accommodat Evangelicam illam parabolam de servo Pigro & inutili *Matth. 25.* qui acceptum talentum, quod in Domini sui utilitatem impendendum erat , signis in terram defodit , timens ne fortè negotiando illud perderet , & gravem Domini sui, quem sciebat hominem esse durum & austerum, indignationem incurreret ; Verùm revertente Domino tanquam servus

vus nequam & inutilis in tenebras exteriores eiectus est & destrusus : additque S. Doctor : *Hi pigri hujus servi exemplo sapiant : non enim aliam ejus condemnationis causam legimus , quàm quod talentum acceptum elocare omiserit.* Scilicet cui multum datum est , multum quaeretur ab eo ; & cui commendarunt multum , plus petent ab eo. *Luc. 12.* Cum enim auferuntur dona , rationes etiam crescunt donorum , ut testatur S. Gregorius *Homil. 9.* In Evang. quamvis enim inficiari nemo possit , teneri unumquemque imprimis curam gerere propriae suae salutis , & à Curâ aliorum abstinere in casu , quo post accuratam naturæ suae inspectionem ,
&

& maturam cum viris prudentibus deliberationem deprehendit eam conditionem fore salutis propriae noxiam & periculofam : nihilominus negari etiam non potest, sæpe numero intervenire inanem quandam meticulositatem & formidinem , sive potiùs fraudem & dolum inveterati serpentis, invidentis DEO gloriam , hominibus salutem , & , quæ Ecclesiæ exinde accrescere possit , utilitatem. Cum enim DEI omnia perfecta sint opera , hoc ipso , quod statum aliquem in Ecclesia sua instituerit , particulares illi quoque gratias præparavit & auxilia ad perfectionem in illo statu esse quandam opportuna : neque DEUS aliquem ad
ejus-

ejusmodi vitæ statum vocare & dirigere solet, quin simul convenientia eidem remedia, vires & auxilia largiatur ad finem illius obtinendû necessaria, sicut egregiè probat tum authoritate Scripturæ, tum etiam ratione S. Thomas. 4. *distinct. 24. q. 1. Art. 2. ad 1.* Unde si quis omnibus ritè ac prudenter consideratis ad statum Pastoralem se à DEO vocatum judicet, non est, quod vanâ ab eo formidine, & inanibus diaboli terriculamentis se absterri sinat; cùm fieri possit per specialia auxilia sancto huic statui annexa DEO ipsum protegente, ut minùs in Confessionali, alijsque functionibus publicis, quàm Monachus aliquis in Cellula sua
ab-

absconditus, & muris undique
cinctus tentationibus infestetur,
præsertim si ipse sibi etiam non
desit, & media superius à no-
bis allata usurpare non intermit-
tat.

CAPUT II.

De Exemplo bonæ Con- versationis.

Exemplum esto fidelium in ver-
bo, in conversatione, in Cha-
ritate, in fide, in Castitate. 1. Ti-
moth. 4. Ut verbum Parochi,
quod ex suggestu declamat, fru-
ctiferum sit & efficax, exemplo
id confirmare debet, non alie-
no, sed proprio & domestico:
quia

quia ad amorem cœlestis Patriæ homines magis incitantur exemplis quàm prædicamentis, & nihil est, quod alios magis ad pietatem & DEI cultum assiduè instruat, quàm eorum vita & Exemplum, qui se divino Ministerio dedicarunt: cùm enim à rebus sæculi altiorem sublatis locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos conijciunt, ex ijsque sumunt, quod imitentur, ut inquit Tridentinum Sess. 22. de reform. cap. 1. Ubi notandum, quod vita Sacerdotum exemplaris dicatur instruere assiduè: qui enim linguâ tantùm docet, instruit solùm, quando os ad docendum aperit: qui verò bonæ conversationis exemplum præfert,

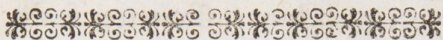
fert, tacente etiam lingua assidue
 & sine intermissione illos erudit,
 in quorum oculos vita illius in-
 currit. Habet verò vita exempla-
 ris Parochi triplicem effectum:
 Primus est, quod demonstret esse
 possibile, atq; etiam facile practi-
 cabile id, quod à Parocho pro Cõ-
 cione dictum est, juxta illud S.
 Bernardi *Serm. de S. Benedicto*:
Sermo vivus & efficax exemplum
operis est, plurimum faciens suasi-
bile, quod monstratur factibile. Et
 Theophilact. in *Luc.* *Quando*
docens facit, quæ docet, allevat
onera, exemploque suo consolatio-
nem adfert Discipulis: quando au-
tem nihil horum facit, quæ docet,
tunc quæ docet, gravia onera vi-
dentur Discipulis. Secundus ef-
 fectus

fectus boni exempli est , quod Parochus ille ostendat doctrinam à se traditam esse omninò ad evitanda inferni supplicia, & ad salutem consequendam necessariam. Si enim ipse quæ docuit , in se exprimere negligat , plures intra se ita ratiocinabuntur : Si vera essent & ita necessaria quæ dicit, sanè ipsemet meliùs ea observaret : Si fornicatio excluderet à regno Cœlorum, cur ipse domi suæ concubinam aleret ? Quare S. Hieronymus Nepotianum Clericum ita monet : *Non confundant opera tua sermonem tuum ; ne, cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat : cur ergò hæc, quæ dicis, ipse non facis ?* delicatus Magister

G

est,

*est, qui pleno ventre de jejunijs disputat, accusare avaritiam & latro potest. Sacertotis Christi os, mens, manusque concordent; quia perdit auctoritatem docendi, cujus sermo opere destituitur. Tertius bonae conversationis effectus est, quod Parochus vitia liberè & sine rubore tam publicè quàm privatim reprehendere audeat & mulctare: qua dicendi libertate destitutus est, qui vitam degit infamem: cum semper timere debeat, ne passim ipsi occinatur vulgaris illa cantilena: *Medice cura teipsum: in quo enim judicas alterum, teipsum condemnas: eadem enim agis quae judicas. Rom. 2.**

CAPUT III.

De Oratione.

Orate pro invicem, ut salve-
mini. *Jacob. 5.* Inutilis &
sine fructu existit omnis Parochi
conatus & labor, nisi eum DEI
benedictio & gratia præveniat
ac sequatur: Nam *neq, qui plan-
tat est aliquid, neq, qui rigat, sed
qui incrementum dat DEUS. 1.
Cor. 3.* Ut verò hanc DEI ube-
rem benedictionem in labori-
bus suis experiatur, instanter &
assiduè ipsi orandum est tum pro
se ipso, ut minister idoneus exi-
stat, tum etiam pro sibi com-
missis, ut ad fructum exinde

percipiendum sufficienter se disponant. Præivit in hoc nobis sanctissimo exemplo suo Princeps Pastorum Christus JESUS, quando pro salute suorum Patrem Cœlestem ita precatus est *Joan. 17. ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, ut sint unum. Pater sancte serva eos in nomine tuo. Pater quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam &c.* Oratione etiam inter alia media familiariter usus est S. Paulus in conversione Gentium, uti ipse fatetur *Rom. 1. cum ait: Sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis. & Coloss. 1. non cessamus pro vobis orantes*

*tes & postulantes, ut adimpleami-
ni agnitione voluntatis ejus. No-
tissima quoque est illa Oratio
S. Francisci Xaverij: Æterne re-
rum omnium effector DEUS &c.
Quam pro Ethnicorum & pec-
catorum conversione quotidie
ad DEUM Patrem fudit, non
sine maximo animarum fructu.*

Orandum verò est imprimis
Parocho, quando Cathedram
est conscensurus ad docendum
populum, ut DEUS aperire di-
gnetur corda Auditorum, sicut
olim aperuit cor Lydiæ mulieris
intendere his, quæ dicebantur
à Paulo. *Act. 16. Secundo* quoties-
cunque Sacramentum aliquod
administrabit, maximè autem

cum Pœnitentium confessiones excipiet , ut DEUS illis largiri velit cor contritum , & omnem noxam erubescenciam auferre , ipsique Parocho concedere Spiritum Consilij & discretionis, ad dirigendos pœnitentes in viam salutis. *Tertiò*, quando accedit ad offerendum DEO incruentum Sacrificium : Hoc enim Parochianis certis temporibus applicandum esse , & in eo pro salute illorum orandum docet

Trident. *Sess. 23. de reform. cap. 1.*

* *
*

CA-

CAPUT IV.

De Zelo animarum.

Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Rom. 9. Definitur zelus animarum : intensus justus DEUM verè amantis affectus, quo diligentissimè quærit honorem DEI ac proximorum salutem, & quidquid his duobus opponitur, fortiter constanterque repellit. Illius actus sunt, Primò vehemens & ardentissimum votum, quò omnium quidem, maximè verò illorum, qui nobis commissi sunt, salutem desideramus & ex

petimus. *Secundò* seria recogitatio, quibus modis ac vijs proximo in Spiritualibus prodesse possimus. *Tertiò* actualis usus & applicatio mediorum excogitatorum, qualia v. g. sunt Oratio, prædicatio, correctio, Sacrificatio &c. *Quartò* Gaudium de Spiritualium suorum profectu, tristitia & dolor de illorum obstinaciâ, commiseratio sive compassio propter mentis cæcitatem, &c.

Oritur verò in nobis hic animarum & Divinæ gloriæ zelus imprimis ex consideratione pretij, nobilitatis & dignitatis animarum, utpote quæ ad imaginem SS. Trinitatis sunt creatæ. Christi pretiosissimo Sanguine redem-

redemptæ, & ad æternam felicitatem destinatæ. Quam animarum dignitatem ipse Unigenitus DEI Filius tanti fecit, ut non solùm triginta tribus annis per plurimos labores, ærumnas, persecutiones & dolores illas in terris ardentissimè quæsiverit, & pro earum salute mortem ignominiosissimam eligere voluerit; Verùm etiam post suum in Cælos ascensum per Apostolos in univèrsam mundum dimissos, Sacramentorum institutionem, aliâque salutis media illis abundantissimè providere dignatus fuerit. *Secundo* nascitur hic zelus animarum in nobis, si confideremus quàm gratum DEO & summè meritorium sit zelare sa-

G 5

lutem

ludem aliorum ; de quo S. Gregorius *Homil. 12. in Ezechiel.* Testatur his verbis : *Nullum omnipotenti DEO tale est Sacrificium, quale est zelus animarum.* Et sanctus Chrysostronus *Homil. 25. in Epist. ad Cor.* super illa verba : *imitatores mei estote &c.* *Hac perfecta Charitatis regula est, hic certissimus terminus, hoc supremum omnium cacumen, quære que communem omnium comprehendant utilitatem, quod ipse Paulus significans addit : Sicut & ego Christi : Nihil enim potest nos adeo imitatores Christi facere ut proximorum cura.* Tertiò, oritur etiam zelus animarum ex amore, quo DEUM diligimus : Hic enim in nobis otiosus

*De Quæ-
tus esse non potest
Christi regis me
priusquam C
animarum
tribus altitudin
interrogavit : P
hie : ac post
ce res me
Quarta oritur
ex considerat
ultationis
olim percipi
ciens fructu
in horreo C
tuens filios
DEO regn
Evangelium
tum S. Pa
exclamare
mei charissim*

sus esse non potest, sed *Charitas Christi urget nos. 2. Cor. 5.* Quare priusquam Christus Petro curā animarum actu committeret, tribus distinctis vicibus ex ipso interrogavit: *Petre, amas me plus his?* ac postea subjunxit: *Pasce oves meas, pasce agnos meos.* Quarto oritur zelus animarum ex consideratione gaudij & exultationis inenarrabilis, quam olim percipiet Parochus, aspiciens fructum laborum suorum in horreo Cœlestis gloriæ & intuens filios suos spirituales cum DEO regnantes, quos ipse per Evangelium genuit: tunc enim cum S. Paulo ad Philippens. 4. exclamare poterit: *Fratres mei charissimi & desideratissimi,*

gaudium meum & corona mea. Vos enim estis gloria nostra & gaudium. 1. Thessal. 2. Videtur hanc Parochorum spiritualem exultationem in Spiritu prævidisse David Psal. 125. in illis verbis: qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. euntes ibant & flebant mittentes semina sua; venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Quintò denique excitare potest hunc animarum zelum in nobis illa promissio Jacob. 5. qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum: præterquam enim, quod causa existat salutis peccatoris, meretur sibi ipsi Parochus

(si

(si fortè in statu peccati mortalis constitutus esset) gratiam saltem de congruo ad pœnitendum. Unde S. Damascenus ex dictis verbis Apostoli colligit , modum abolendi peccata propria esse studium abolendi aliena.

CAPUT V.

De Studijs Literarum.

Attende lectioni, exhortationi & doctrina. 1. Timoth. 4. Statuit Tridentinum Sess. 23. de reform. c. 14. ut in presbyteros ordinentur solùm illi , qui ad populum docendum ea , que scire omni-

omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine precedente idonei comprobantur. Et Sess. 24. de reform. cap. 18. jubet severissimè examinari eos, qui ad vacantes parochias sunt promovendi, & quidem ab examinadoribus non paucioribus quàm tribus, qui sint Doctores aut Licentiati in Theologia aut Jure Canonico, & qui omnes juraverint ad sancta DEI Evangelia, se quacunq; humanâ affectione postpositâ fideliter munus suum executuros. Et meritò quidem: est enim Parochus in Cathedra Magister & Doctor ignorantium, juxta illud Malach. 2. labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore

ore ejus. Est in Confessionali *Medicus* ægrotantium, qui discernere debet inter lepram & lepram, inter peccata gravia & levia, eisque convenientia remedia adhibere. Est in reliquis Sacramentis *Dispensator*; in quo officio ut fidelis inveniatur, nosse debet qualiter & quibus ea dispensanda, ne sanctum projiciat canibus. Est præterea *Pastor*, qui oves suas contra hæreticorum rabiem & fraudem tueri debet, atque eos, qui contradicunt arguere. Unde S. Hieron. in dicta verba Malachiæ inquit: *Idcirco in Sacerdotis pectore Rationale est, & in Rationali doctrina & veritas ponitur, ut discamus Sacerdotem doctum esse debere, & præconem*

Domi-

Dominica veritatis, potentem exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Et S. Augustinus Epist. 59. ad Paulinum in illa verba Ephes. 4. v. 12. alios autem Pastores & Doctores: Cum prae dixisset Pastores, subjunxit Doctores, ut intelligerent Pastores, ad officium suum pertinere doctrinam. Quomodo enim excusari posset inscitia in eo, qui se Magistrum infantium & insipientium profitetur? ut inquit S. Bernardus in decl. super Ecce nos, ignorans utiq; ignorabitur imò & multos ignorare faciet & ignorari.

Ut verò Parochus thesaurum scientiarum sibi in officio suo necessariorum comparet, duo im-

imprimis observare debet: Primum est, ut immoderatum sciendi appetitum circa illa cohibeat, quæ ad finem & munus ejus pastorale nihil conducunt, neq; animum studijs impertinentibus intendat: Cum enim regimen animarum sit ars artium, & non simplicem tantum, sed multifariam requirat peritiam, fieri haud potest, ut in necessarijs scientijs sufficienter se perficiat, qui in curiosis & non necessarijs suum tempus collocat. Alterum requisitum est, ut in acquirendis scientijs muneri suo necessarijs laborem & studium non refugiat, sed impigrum se & in defessum exhibeat, maximè cum in floridis ado-

adolescentiæ annis adhuc constitutus ingenij & memoriæ viribus pollet, neque quotidianis rei familiaris curis aut alijs functionibus adhuc distrahitur & retardatur. Quamvis etiam in actuali cura jam constitutus à studijs litterarum remittere nullo modo debeat, sed potius eo majori fervore & industria illis se applicare, quò magis illa sibi necessaria esse paulatim agnoverit: sicut expressè Celsissimus & Reverendissimus Noster in sæpissimè jam memorato suo Decreto his verbis præscribit: *Qui autem Sacro presbyteratûs Ordine jam obtento in actualis animarum Curâ constituti fuerint, ita se sive cum Capellanis, si quos habuerint, sive*

sive soli in Theologiâ Morali & studio Controversiarum fidei solerter exerceant, ut in Urbem Nostram vocati, sicut & in Capitulis Ruralibus coram Commissarijs nostris ad functiones ejusmodi deputandis cum honore subsistant.

CAPUT VI.

De Prudentia Parochi.

Estote ergò prudentes sicut serpentes, & simplices sicut Columbae. Matth. 10. Dabat Christus hoc monitum suis Discipulis, quando eos ad curam animarum disponebat, significans quantopere necessaria sit omnibus

bus prudentiæ virtus, qui id munus in se suscipere cogitant. Definitur autem Prudentia : Virtus consulens , judicans & imperans , quid in singulis circumstantijs fieri debeat pro fine obtinendo. Requiritur imprimis in Curatore animarum in *docendo* , ut deliberet , quæ materia sit auditoribus suis necessariâ , utilis & accommodata. In *Confessionali* , ut judicet , quæ circa pœnitentem formanda sint interrogatoria , an severitas vel mansuetudo adhibenda , quæ instructio necessariâ &c. In *corrigendo* , ut circumspiciat , coram quibus , quando , quâ verborum formâ utiliter possit & debeat fieri correctio. In *conversando* ,
ut

ut noverit, qualiter cum sum-
mis, infimis, doctis, rudibus, sa-
nis & infirmis sit agendum. Ver-
bo, prudentia debet esse modera-
trix & auriga omnium actionum
Parochi, quâ solâ sublatâ etiam
virtutes illius non manebunt vir-
tutes, sed degenerabunt in vitia:
videlicet sicut sal est condimen-
tum ciborum, & absq; eo omnis
mensa est insipida, ita sine pru-
dentiâ & discretionem omnes Pa-
rochi actiones sunt præcipites,
insipidæ, inconsideratæ, & com-
muniter scandalosæ.

Porrò medium hanc Pruden-
tiæ virtutem acquirendi pri-
mum est mortificatio passionum
appetitûs concupiscibilis & ira-
scibi-

scibilis; hæ enim oculum rectæ
rationis potissimum excæcare
solent & efficere, ut homo præ-
cipitanter & sine consilio agat.
Secundum est Examen & dis-
cussio propriarum actionum,
negotiorum, casuum, succes-
suum &c. quam discussionem
qui negligit, post plures annos
æq; incautus ac antea existet.
Tertium est reflexio ad mores &
actiones aliorum hominum &
ad successus rerum eorundem:
*Felix enim quem faciunt aliena pe-
ricula cautum.* Quartum est peti-
tio consilij virorum prudentum.
Quintum, consideratio propriæ
indolis, vitium, inclinationis &
complexionis naturalis. Sextum
deniq; est matura præmeditatio
eorum,

eorum , quæ ex negotijs nostris sequi possint ; ut ita nihil nobis eveniat improvifum : stultum est enim postea dicere : *non putarâm* ; prudens autem omnia prius considerat.

CAPUT VII.

De Predicatione Verbi Divini.

§. I.

*De obligatione ad prædicandum ,
& sine predicationis.*

Obligationem Parochi ad prædicandum Verbū DEI proponit Tridentinum *Seff. 5. de reform. c. 5.* his verbis : *Plebani ,
& qui-*

& quicumque Parochiales, vel alias
 curam animarum habentes Ec-
 clesias quocunque modo obtinent,
 per se vel alios idoneos, si legi-
 timè impediti fuerint, diebus sal-
 tem Dominicis & festis solemnibus
 plebes sibi commissas pro sua &
 earum capacitate pascant saluta-
 ribus verbis, docendo ea, quæ
 scire omnibus necessarium est ad
 salutem, annuntiandoque eis cum
 brevitate & facilitate sermonis vi-
 tia, quæ eos declinare & virtutes
 quas sectari oporteat: Ut pœnam
 æternam evadere, & cœlestem glo-
 riam consequi valeant. Finem ve-
 rò prædicationis ostendit idem
 Concilium in illis verbis ultimis,
 ut videlicet Auditores pœnam
 æternam evadere & cœlestem glo-
 riam

riam consequi valeant sive ut peccatores vitam habeant, & justi abundantius habeant. Quem prædicationis finem potissimum intendere debet Ecclesiastes, *Primo* cum materiam Concionis eligit & disponit; ne fortè inutilia, vel auditorum captui minus accommodata in medium proferat. *Secundo*, quando Cathedram est conscensurus; ut vanæ gloriæ cupiditate se abripi non sinat, neque Auditorum applausum pro scopo elingat. Commendat eundem in prædicando finem Concionatoribus suarum diocesium Celsissimus ac Reverendissimus N. in Decreto Bambergæ edito 6. Aprilis 1679. admonens eos; ut ab inutilibus

H

qua-

questionibus, (in quib⁹ aliqui mirè sibi complacent, & imperitæ plebis applausum venari solent) jocis, historijs apocryphis, prædicationibus, Calumnijs, sermonibusque seditiosis abstineant; nec ficta miracula, aut falsas indulgentias prædicent; sed vitia, ea præsertim, quæ frequentiora, vel magis nociva perspexerint graviter reprehendant &c.

§. II.

De Partibus essentialibus Concionis.

PArtes, sicut in alijs compositis physicis ac Moralibus, ita & in Concione sunt duplices, *Essentiales* scilicet & *Integrantes*; & ex illis iterum alia pars est
Mate-

Materia, alia Forma. Quoad Materiam Concionis, circa eam selectu opus est & reflexione ad indigentiam & capacitatem Auditorum, ut non quævis doctrina indifferenter illis obtrudatur. Ita enim Apostolum fecisse legimus apud Corinthios, ut ipse de se testatur *1. Corinth. 3.* cum ait: *& ego fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis. Tridentinum supra citatum præscribit, ut auditores doceantur, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, & ut annuntientur eis vitia quæ declinare, ac virtutes quas sectari oporteat.*

Idem tradit Catechismus Parochorum in proæmio , monens , ut Concionis materia semper reducatur ad Caput aliquod doctrinæ Christianæ , puta ad articulum fidei in Symbolo , vel Præceptum aliquod Decalogi , petitionem Orationis Dominicæ , aut ad unum ex septem Sacramentis. *Forma* Concionis Essentialis est , ut materia captui Auditorum sit accommodata , eoque modo disposita & proposita , quo ab illis clarè percipi , firmiter retineri , & facilè in praxim redigi possit. In quo autem hæc forma rudium captui , memoriæ & praxi accommodata consistat , pauci conveniunt, sed sua cuique pulchra videtur.

Meo

Meo quidem iudicio cùm materia Concionum sit præcipuè duplex, *Fidei*, scilicet & *Morum*, non incongruè duplex etiam statuitur forma & dispositio. Et quidem cùm ratione festi solemnis, vel etiam occasione textûs Evangelici tractandum assumitur aliquod fidei nostræ *Mysterium*, materia in duas partes dividi & ita disponi potest, ut prima illius pars explicet Veritatem *Mysterij*, quatenus ea scitu necessaria vel utilis est, adductis etiam, si haberi possint, ex *Vet. Test. Prophetijs & figuris*. Secunda verò pars proponat doctrinam aliquam *Morum* ex *Fidei Mysterio* deductam, eamq; probet argumentis modo infra tradendo.

Quando verò tractanda venit materia *Moralis*, & de virtute aliquâ vel vitio dicendum, secunda est similiter Concio in duas partes, quarum prima contineat definitionem, actus & motiva quare scilicet ea Virtus exercenda, vel vitium fugiendum. Secunda vero pars suggerat media & praxes virtutem illam exercendi, vel vitium declinandi. Ratio autem, cur hac in parte à consueta hujus temporis Concionatorum methodo recedam, & hunc simplicem dicendi modum præferam, est hæc, quod illorum forma & dispositio fortè magis sit ad plausum & laudem Concionatoris, Hæc verò magis seruiat ad fructum & utilitatem

tem Auditorum ; fieri enim difficulter potest , ut hi Virtutem aliquam exercent , vel vitium declinent , nisi eisdem constet , in quo propriè talis Virtus vel vitium consistat , quinam illius actus , & quibus medijs in particulari utendum , &c. Quare plerumque illi Concionatores , qui virtutem aliquam in genere solùm commendant , nec ad naturam illius actus , media & praxim descendunt , plus in auditoribus non efficiunt quàm simplicem quandam illius virtutis complacentiam & velleitatem nunquam in effectum deducendam.

* *
*

§. III.

*De Partibus Integrantibus
Concionis.*

PARTES Integrantes in Concione sunt Quatuor, *Exordium*, *Propositio*, *Confirmatio*, & *Conclusio*; *Exordium* meliùs ducitur ex ipso Evangelio Dominicæ vel Festi, percurrendo potissima illius puncta, & tandem deveniendo ad locum aliquem communem, qui in Concionis decursu tractandus assumitur: videtur enim hæc esse mens & intentio Ecclesiæ Catholicæ, ut Historia sancti Evangelij non prætereatur. *Exordium* sequitur *Propositio*, quæ clara esse debet & brevis, ut statim inde Auditores

tores intelligere possint, quid in qualibet Concionis parte sit tractandum. Partiri etiam debet Propositio Concionem in plura puncta, ut confusio evitetur, & tam Concionatoris quàm Auditorum juvetur memoria. De *Confirmatione* jam supra dictum est, qua ratione illa utiliter tractari possit.

Conclusio fiat verbis abbreviatis & nervosis per anacephaleosin sive recapitulationem præcipuorum argumentorum. Coronidem imponant tria vel quatuor verba, quæ fervorem spirant. Desinere ex abrupto gratiam subinde habet, si rarò fiat & accommodatè. Debent verò

hæ partes inter se connecti & uniri, non tamen eo modo, quo scioli aliqui hoc tempore solent, qui ita latenter & furtivè quasi transeunt ab unâ parte Concionis ad aliam, ut nexus & transi- tio non nisi à doctioribus adver- ti possit. Verum subtilem hanc partium conjunctionem scrinia- rijs & sartoribus relinquendam esse judico : Concionator autem ita transire debet ab una parte ad aliam, ut Auditores clarè in- telligant, primam esse jam abso- lutam & secundam inchoari ; Cum alioquin difficulter distin- guere possint, ad quid postero- ra argumenta afferantur. Unde S. Salesius Concionator Celeber- rimus præscribit in suâ epistolâ, quam

quam Gallicè
ut ante Primam
cionator utatur
& ante secundam
venit ad secundam
pars secundam, &c.

De argum.

Que ad
Quoniam
& plana ;
distorta, con-
cluz senten-
bus quasi
tempore ad
cionatorib
ras & per
probatione

quam Gallicè scripsit, trigessimâ,
ut ante *Primum* punctum Con-
cionator utatur particula *primò*,
& ante *secundum secundo*, vel:
venio ad secundum: restat nunc
pars secunda, &c.

§. IV.

*De argumentorum qualitate
& ordine.*

QUæ ad probandum adfe-
runtur, sint clara, efficacia,
& plana; non autem violenta,
distorta, contra communem Ec-
clesiæ sensum explicata, & crini-
bus quasi adducta, qualia hoc
tempore afferre solent ex Con-
cionatoribus nonnulli, qui cla-
ras & perspicuas S. Scripturæ
probationes quasi fastidientes

quærunt nescio quas ingenij subtilitates, quibus nulla firmitas, veritas, certitudo, imò sæpe neque probabilitas subest, unde etiam nec fidem merentur apud prudentes, nec aliquem pietatis motum excitant. Cavendum quoque est, ne textus Scripturæ vel Patrum sint justò longiores, & ne in adductione Exemplorum referantur Circumstantiæ ad rei præsentis probationem nihil conferentes, ex quarum recitatione vis argumenti enervetur, & fervor Concionatoris paulatim deficiat. Neque etiam accumulandæ sunt Scripturæ vel Patrum sententiæ, sed sufficit una vel altera ad captum Auditorum bene explicata.

Pe-

Petenda autem sunt argumenta
Potissimum ex S. Scripturâ, Pa-
tribus, & Concilijs Oecumenicis,
quia hi fontes continent aquam
veritatis limpidissimam, & vim
habent ad persuadendum pru-
denti Auditori: quæ enim desu-
muntur ex incertæ veritatis hi-
storijs, poëtarum fabulis, vel
obscuris Philosophorum Theo-
logorumque concertationibus,
doctrinam quidem ostendunt,
verùm quia incerta sunt, astuti
Auditoris animum nec movent,
nec fatiant. Porrò in collocatio-
ne argumentorum servandus est
hic ordo, ut primum locum te-
neat aliquis textus S. Scripturæ,
alterum sententia alicujus S. Pa-
tris vel Concilij, Tertium Ratio,
Quar-

Quartum similitudo, Quintum
 sibi vendicent exempla sacra :
 Dico *Sacra* : quia profana non
 debent assumi ut probent , sed
 tantum, ut per modum similitu-
 dinis rem declarent. Si adducen-
 da sint motiva , ponatur primo
 loco *honestas* , postea *utilitas* , &
 ultimo loco *necessitas* : fortiora
 enim argumenta semper tra-
 ctanda sunt ultimò , ut firmiter
 hæreant , & aculeum post se re-
 linquant. Libros Concionato-
 ris quod atinet, præter S. Scrip-
 turam (quam *librum Sacerdota-*
lem S. Ambrosius *lib. 3. de fide*
cap. 7. nominat , & S. Paulus 2.
Timoth. 5. utilem prædicat *ad*
docendum , ad arguendum , ad cor-
ripiendum , ad erudiendum in ju-
stitia

stitia) & præter Concilium Tridentinum utilissimus liber est Catechismus Parochorum , maximè quando explicanda veniunt Catechetica. Cum verò tractanda est Materia *Morum* , valde inservit panarium P. Bufæi Soc. Jesu. Nec non Ariæ Montani thesaurus inexhaustus bonorum, &c.

§. V.

De Pronuntiatione, & reliquis ad Concionem spectantibus.

UT prædicator moveat, loqui debet ex affectu: Concio enim sine affectibus languet, & effectum non habet. Affectus autem non consistit in eo, quod verba sint inflammata clamoribus

bus & vociferationibus incondi-
tis, aut gestibus insulsis, sed sua-
vi affectione internâ, & magis
procedant ex corde quàm ex ore:
Cor enim ad cor loquitur, lingua
autem ad solas aures. Exordium
non habeat affectus saltem ve-
hementes. In ea parte, quæ do-
cet, affectus etiam sint rari; fre-
quentiores verò in alterâ, quæ
causas continet & motiva. Con-
clusio deniq; tota sit affectuosa.

In pronuntiando caveat Præ-
dicator, ne in verbis reperien-
dis hæreat, sed potiùs copiam il-
lorum & apparatus acquirat.
Barbarè non loquatur, sed idio-
mate utatur politiorum homi-
num. Vocem affectibus & exi-
gen-

gentix mar-
Non eodem
quali cantillat
beat in Exord
tendo gravem
ciatam. Ver
cipiter, sed
ur ab Andro
tè percipi
possint. In
rum termin
qui rem in
pufillis not
na. Deniq
fectata, ne
ficium tra
obscurent.

Circa g
signari fo

gentiæ materiæ accommodet. Non eodem semper utatur tono quasi cantillans, sed vocem habeat in Exordio sedatam, in docendo gravem, in movendo excitatam. Verba etiam non præcipitet, sed eo modo producat, ut ab Auditoribus singula distinctè percipi, intelligi & retineri possint. In explicatione vitiorum terminis utatur honestis, qui rem ita circumscribant, ut pusillis non præbeatur ansa ruinæ. Denique verba non sint affectata, nec ita secundùm artificium transposita, ut sensum obscurent.

Circa gestus efformandos assignari solent hæ regulæ, ut ij
solùm

solùm fiant oculis & manibus ; non autem naribus , supercilijs , humeris aut pedibus. Manus supra oculos non extollantur. Brachia immoderatè non projiciantur , quasi concionator esset digladiaturus. Cathedram manus non percutiant , nec complosione strepitum excitent. Sinistra rarò fit in motu , tunc scilicet solùm , cum ad aliquid exprimendum dextra non sufficit , ut quando significanda est universitas , vel aliquid secundum in duas partes , negandum &c. Præterea gestus sint *liberi* , non affectati , coacti , pedibus vel mensuris ligati. Sint *nobiles* , non rustici , quales habent illi , qui Cathedræ quasi fulcro inni-

tun-

antur. Sin
puerili tim
qui quasi Dis
loquuntur. S
ni & lanemid
venustuli, aut
denique gra
leviculi vel

Postremo
terest, ut C
ria firmiter
suggestu d
merus erra
tudo cogita
diat in dice
memoria,
tur uno fil
partes & p
in charta,

tuntur. Sint *generosi*, exclusâ puerili timiditate aliquorum, qui quasi Discipuli ad Magistros loquuntur. Sint *fortes*, non mortui & languidi. Sint *Sancti*, non venustuli, aulici vel politici. Sint denique *graves & maturi*, non leviculi vel mimici.

Postremò per magni etiam interest, ut Concionator memoriâ firmiter teneat illa, quæ pro suggestu dicere constituit, ne metus errandi aut nimia sollicitudo cogitandi libertatem impediât in dicendo. Juvatur autem memoria, si Concio non scribatur uno filo & contextu sed in partes & puncta ita distinguatur in charta, ut quodlibet punctum

in-

incipiat in principio marginis: Si textus & formalia verba Scripturae vel Patrum notentur subductâ lineolâ: si in margine ponantur citationes Bibliorum, Patrum, & Conciliorum: Si Concilio non integrè desumatur ex libris prout jacet, sed de suo etiam Parochus aliquid addat, & argumenta ex Authoribus accepta per meditationem præviam faciat esse sua & propria: Si priusquam cubitum concedat, præcipua Concionis puncta relegat: Si denique in loco ab hominibus remoto conceptam Concionem à capite usque ad calcem declamet cum affectibus & gestibus, quasi jam coram suo auditorio in Cathedra peroraret.

§. VI. *De*

§. VI.

*De modo tradendi Doctrinam
Christianam pro Concione.*

DIxi suprâ, Patres Tridentinos in suo Catechismo præscribere ut materia concionis desumatur ex uno quatuor illorum capitum Catechismi, videlicet ex Symbolo Fidei, Oratione Dominicâ, Sacramentis, vel Decalogo, & ita necessarium esse mecum judicabunt, quotquot ruri in cura animarum cum aliqua sollicitudine versati sunt: Pauci enim ex adultis reperiuntur, qui norunt ea, quæ scire ad salutem omnibus est necessarium; plures, qui ad prima fidei rudimenta attoniti hærent,

rent, idque defectu educationis. Tales quomodò instruet parochus? ad Catechesin ordinariam non veniunt, in Confessionali sæpè tantum otij non suppetit. Unica ergò eos docendi ratio superesse videtur, quam tradiderunt dicti Patres, videlicet ut Parochus sepositis inter prædicandum subtilioribus conceptibus articulos Fidei Catholicæ, Orationem Dominicam, Decalogi præcepta, & Sacramentorum effectus, modumq; ea ritè suscipiendi per decursum anni eâ sermonis facilitate illis explanet, ut, quantum ad salutem satis est, exindè haurire possint. Ne verò quis in reperiundis ejusmodi conceptibus labo-

Per
laboret, non in
dicavi, si aliquid
digna hic ap

CONCE
TEC

Ex Cap

Sign
Spore

ratio
ex
No

Sp
(Fide

laboret, non ingratum fore judicavi, si aliquod illorum Paradigma hîc apponerem.

CONCEPTUS CA- TECHETICI.

*Ex Capite Primo Cate-
chismi.*

DE FIDE.

De **S**igno sanctæ Crucis agi potest in festo SS. Trinitatis, occasione desumptâ ex illo textu *Matth. 28. In Nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti.*

[Fide in genere, feriâ secundâ

Pa-

Paschatis, text. *O stulti, & tardi corde ad credendum.*

Luc. 24.

Articulo primo Symboli Apostolici, & maximè de fine hominis ad quem creatus est, sicut & de fine aliarum creaturarum, Dominicâ quartâ post Pascha text. *Vado ad eum qui misit me. Joan. 16.*

De Creatione Angelorum, & maximè de officio, curâ, præsentîâ ac cultu Angeli Custodis, Festo S. Archangeli Michaëlis. text. *Angeli eorum in Cælis semper vident faciem Patris mei. Matth. 18.*

Articulo secundo & tertio, in

in festo Nativitatis Domini. text. *Verbum caro factum est & habitavit in nobis. Joan. 1.*

Articulo quarto , Die parasceves.

Articulo quinto , Dominicâ Resurrectionis. Ubi similiter articulus undecimus explicari potest.

De Articulo sexto, Festo Ascensionis Domini.

Articulo septimo , Dominicâ primâ Adventûs.

Articulo octavo , Festo Pentecostes.

Articulo nono, Dominicâ secundâ post Pascha. text. *Erit unum ovile & unus Pastor. Joan. 10.*

[Articulo decimo, Dominicâ primâ post Pascha. text. *Accipite Spiritum sanctum: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Joan. 20.*

De Articulo undecimo, in Festo Paschatis ut suprâ.

Articulo duodecimo, Dominicâ secundâ Quadragesimæ text. *Bonum est nos hîc esse, si vis, faciamus hîc tria tabernacula. Matth. 17.*

Ex Capite Secundo.

DE VERITATE SPEI.

De [Hac virtute & vitijs oppositis agi potest Dominicâ quintâ post Pascha. text. *Si quid petieritis Patrem in nomi-*

nomine meo, dabit vobis
Joan. 16.

De } Oratione in genere, Feriâ se-
cundâ Rogationum.
Oratione Dominica, Feria
tertia & quarta Rogatio-
num.

Ex Capite Tertio.

DE CHARITATE.

De } Observatione Præceptorum
DEI & Ecclesiæ Domini-
câ septimâ post Penteco-
sten. text. *Non omnis, qui
dicit mihi Domine, Domine,
iutrabit in Regnum cælo-
rum: sed qui facit volunta-
tem Patris mei. Matth. 7.*

De Charitate speciali erga
DEUM, Dominicâ deci-

mâ septimâ post Pentecosten. text. *Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde &c. Matth. 22.*

Primo præcepto, sive de virtute Religionis, & vitijs illi oppositis, Dominicâ Primâ Quadragesimæ: *Dominum DEUM tuum adorabis. Matth. 4.*

De

Secundo Præcepto, Festo Circumcisionis Domini.

Tertio Præcepto, Dominicâ decimâ sextâ post Pentecosten. text. *Si licet Sabbatho curare. Luc. 14.*

Quarto Præcepto, sive Officio Liberorum respectu parentum, & vicissim, Dominicâ primâ post Epiphania-

phaniam.
tu illi
Officio Sc
ros & H
ros. Du
Epiphani
mine p
mi par
vel Di
vadit;
nit, O
& fac
De Qui
Concor
tiâ pas
bis eg
Luc.
Amore
vidi
câ

phaniam. text. *Erat subdi-
tus illis.*

Officio Servorum erga He-
ros & Herorum erga Ser-
vos, Dominicâ tertia post
Epiphaniam. text. *Do-
mine puer meus jacet Do-
mi paralyticus. Matth. 8.
vel Dico huic : vade, &
vadit ; & alij, veni & ve-
nit, & servo meo, fac hoc
& facit.*

De

De Quinto Præcepto, sivè.
Concordiâ & pace, Feriâ ter-
tiâ paschatis. text. *Pax vo-
bis ego sum. Nolite timere.
Luc. 24.*

Amore proximi & vitio in-
vidiæ opposito, Domini-
câ duodecimâ post pen-

tecosten text. *Diliges Dominum DEUM tuum &c. Et proximum sicut te ipsum. Luc. 10.*

Irâ & vindictâ, Dominicâ vigesimâ primâ post Pentecosten. text. *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis. &c. Matth. 18.*

De Sexto Præcepto & nono, Dominicâ secundâ post Pentecosten. text. *Uxorem duxi, & ideo non possum venire. Luc. 14.*

Septimo & decimo Præcepto, Dominicâ vigesimâ secundâ post Pentecosten. text. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. Matth. 22.*

Octavo Præcepto, sive

De

Par Qu
Detractione
va post De
Diffamatio
&c. Luc.
Curiositate
rum vita
judicio
S. Joa
text. L
Mendaciu
nio
Quad
xero,
simil
Ex C
DE SA
De Bapti
cin

Detractione, Dominica octava post Pentecosten text. *Diffamatus est apud illum &c. Luc. 16.*

De Curiositate indaganda aliorum vita, suspicione, & judicio temerario, Festo S. Joannis Evangelistæ. text. *Quid ad te? Joan. 21.*

Mendacio & falso testimonio, Dominica quinta Quadragesimæ. text. *Si dixerero, quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Joã. 8.*

Ex Capite Quarto.

DE SACRAMENTIS.

De Baptismo, Dominica undecima post Pentecosten
I 4 text.

text. *Ephpheta*, quod est
adaperire. Marc. 7.

Pœnitentia Dominica Ter-
 tia Quadragesimæ text.
Erat eijciens demonium &
illud erat mutum. Luc. 11.

De Eucharistia, Dominica quar-
 ta Quatragesimæ. text.
Acceptit ergo JESUS panes;
& cum gratias egisset di-
stribuit. Joan. 6.

Extrema unctiōe, Domi-
 nica vigesima post Pente-
 costen. text. *Domine de-*
scende, priusquam moriatur
filius meus. Joan. 4.

Matrimonio, Dominica se-
 cunda post Epiphaniā.
 text. *Nuptie factæ sunt in*
Cana Galilææ. Joan. 2.

EX

*Ex Capite Quinto.*DE
JUSTITIA CHRISTIANA.

(De Exercitio Bonorum operum, Dominica infra octavam Nativitatis. text. *Jejunijs & obsecrationibus serviens die ac nocte. Luc. 2.*

Operibus misericordix, Dominica sexta post Pentecosten. text. *Misereor super turbam. Marc. 8.*

Bona intentione operibus præfigenda, Dominica quarta post Pentecosten, & de statu gratix ad merendum necessario. text. *Per totam noctem laboran-*

tes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete. *Luc. cæ. 5.*

De Peccato mortali, Dominica decima Octava post Pentecosten. text. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9.*

De Peccato veniali, Dominica sexta post Epiphaniam. text. *Minimum quidem est omnibus seminibus &c. Matth. 13.*

Peccatis in cælum clamantibus, Dominica decima quinta post Pentecosten. text. *Et hæc vidua erat Luc. 7.*

Peccatis in Spiritum sanctum, Festo S. Stephani. text.

text. *Dura cervice & in-*
circumcisis cordibus & au-
ribus; vos semper Spiritui
sancto resistitis. Actor. 7.

Peccatis alienis, Dominica
 sexta post Pascha. text.
Hæc locutus sum vobis, ut
non scandalizemini. Joã. 16.

Peccatis Capitalibus, sive
 De Superbia, Dominica tertia
 Adventûs. text. *Tu quis*
es? Joan. 1.

Avaritia, Dominica decima
 quarta post Pentecosten.
 text. *Non potestis DEO ser-*
vire & Mammonæ. Matth. 6.

Gula, Dominica quinquage-
 sima, text. *Cæcus quidam*
sedebat secus viam. Luc. 18.

De Acedia, Dominica Sexagesima. text. *Quid hîc statis totâ die otiosi? Matth. 20.*

Reliqua comprehenduntur in Præceptis Decalogi.

EN modum, quo præcipua Doctrinæ Christianæ Capita pro suggestu tractari, & rudi populo explanari non difficulter possunt, maximè si Parochus in eorum explanatione & deductione utatur Catechismo Romano ad hunc finem ex Decreto Concilij Tridentini & jussu Pij V. Pontificis Maximi edito. Nec mihi quis opponat, si præfatos conceptus primo anno absolvero, quid deindè sequentibus

an-

annis? Dico enim illos singulis
annis resumere non solum posse
à Parocho, sed etiam debere,
non tamen eadem methodo &
ratione, sed diversâ, & alijs ar-
gumentis, sicut ejusdem speciei
cibos sæpius in mensa videmus,
alio tamen & diverso semper
modo paratos: Si enim in qua-
libet benè ordinatâ communita-
te Leges & Statuta eadem singu-
lis annis, imò (ut in multis lo-
cis observatur) singulis anni
quadrantibus prælegantur: Si
in monasterijs, ubi disciplina
viget, regulæ & Constitutiones
singulis mensibus semel publicè
repetantur, quidni eadem Do-
ctrinæ Christianæ capita omni-
bus ad salutem scitu adeò neces-
saria

faria semel in quolibet anno resumere coram indocili vulgo liceret? *Hæc frequenter dicere non cessamus*, inquit S. Chrysostrmus *Hom. 66. in Joan.* Quoniam qui hodiè non audiunt, cras audient; & qui neque cras, perendiè, quod si qui imper-suasibiles sunt, nos tamen non judicabimur, nostrum enim officium implevimus.

CAPUT VIII.

De Catechesi.

§. I.

De Materia & forma Catechesis.

Necessitatem Catechetice instructionis declarat S. Paulus

Ius Rom. 10. cum ait : *Omnis enim quicumq; invocaverit nomen Domini salvus erit. Quomodo ergò invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autē audient sine predicante? ergò fides ex auditu, auditus autē per verbum Christi.* Ut autem hæc instructio rudium cum fructu succedat, aliqua sunt necessaria ex parte *Materiae*. aliqua ex parte *Formae* sive *dispositionis*. Ex parte *Materiae* requiritur primò, ut doctrina quæ traditur, sit verè Catholica, pura, & ab omni errore defæcata. Secundò ut omissis impertinentibus quæstionibus eligatur materia magis necessaria; ne tenellæ & imbecilles parvulorum memoriæ

moriam obruantur potius, quam instruantur. Ex parte *forma* similiter duo requiruntur: Primum est, ut lectiones tali ordine disponantur & dividantur, quo intra decursum unius anni singula Catechismi capita explicari possint & absolvi. Quod quidem erit facillimum, si Catechista antea praevideat & computet, quot circiter dies Dominicos per annum huic exercitio impendere possit, & quibus per nundinas, Encania, ferias autumnales &c. impediatur, ut numerum Lectionum Catechetiarum restringere possit, aut ampliare: Neque enim probo methodum illorum, qui Catechismum extendunt ad ducentas

centas vel plures lectiones, sicut facit Nucleus Catecheticus, cum post finem unius anni vix amplius apud parvulos extet memoria eorum, quæ in principio illius sunt explicata. Alterum requisitum est ex parte *forma*, ut Parochus in docendo adhibeat eum modum proponendi, & explicandi, qui captui parvulorum magis est accommodatus partiendo doctrinam in minutas quæstiones, & utendo verbis valdè claris, modoque loquendi familiari, ut fiat quasi parvulus in medio eorum.

§. II. Qui-

§. II.

Quinam Catechizandi, & quo loco ac Tempore.

CUM in Catechesi ex professo tractentur ea, quæ omnibus ad salutem sunt scitu necessaria, sequitur omnes & singulos à Parocho Catechizandos esse, qui nondum sufficientem necessariorum scientiam sunt adepti; sive adulti sint ætate, sive parvuli, quia tamen adultiores persuaderi, aut etiam compelli difficulter possunt, ut Lectionem ordinariam frequentent, Parochi munus erit, tempus pomeridianum impendere Juventuti erudiendæ, Concionem verò matutinam ita ad

ad cuiusvis captum attemperare, ut etiam adulti ex illâ, quantum ad salutem satis est, haurire & retinere possint. Maxima difficultas est circa servos & ancillas, si ipsimet de suâ salute non sint solliciti: etenim si ad Catechesin compellantur, malunt sæpe ex Parochia abire, quàm Lectionem catechismi consuetam frequentare. Unicum & maximè efficax pro eiusmodi famulantibus esse remedium comperi, si Parochus inter Catechizandum se exhibeat humanum, illos non interroget, sed auscultare solùm permittat, Lectionem etiam Catecheticaam ultra horam non extendat.

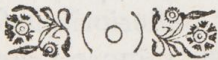
Porro

Porro tempus ordinariæ catechesis in Parochiali Ecclesiâ est dies Dominicus, & hora illius post meridiem prima. Quoad Ecclesias verò & pagos Filiales, quando juvenus ob loci distantiam, inclementiam aëris, vel aliâ de causa ad Ecclesiam Matricem convenire nequit, officium Parochi requirit, ut diebus saltem festivis ad dicta loca excurrat, & Catechismum eo modo & dexteritate contrahat, ut intra unius anni decursum omnia scitu necessaria Juventuti proponat, Maxima autem instantiâ erudienti sunt parvuli tempore Quadragesimali in ijs, quæ ad dignam Sacramentorum Pœnitentiæ

tia & Eucharistia susceptionem
pertinent, idque non solum in
civitatibus & oppidis, verum
etiam in pagis & villis.

Locum denique quod con-
cernit, tradendus est Catechis-
mus ordinariè in Ecclesiâ; Si ta-
men frigus nimium esset, etiam
in scholâ. In locis verò, ubi non
est Ecclesia, eligi debet certa
quædam, capax & honesta do-
mus ut Parochus illius fre-
quentatione infamari
non possit.

* *
* *

§. III.

*De Ordine & divisione locorum in
Catechesi.*

UT omnia ritè & secundùm ordinem fiant, dispositio locorum observanda est talis, qualem honestas & necessitas requirit. Ac *primò* quidem separandi sunt pueri à puellis; & hæ à finistris, illi verò à dextris collocandi. *Secundò* assignandus est cuilibet certus suus & determinatus in scamno locus, què invariabiliter teneat, nec citra consensum Catechistæ mutet. *Tertiò* majores ultimo semper loco, & in scamnis posterioribus sunt collocandi, ut minores Catechistam videre, & loquentem comòdius

in-

intelligere possint. Ne autem
facile quis abesse possit impunis
cum scandalo aliorum , & pro-
priae salutis detrimento , Paro-
chus habeat nomina omnium
catechizandorum in tabellâ ali-
quâ descripta , atque ita in ordi-
nem digesta , ut noverit , qui &
quot sint in quolibet scamno ,
quis in primo , secundo , vel ul-
timo scamni loco &c. Deinde
primum semper in quolibet
scamno constituat reliquorum
censorem , qui absentes obser-
vet. *Quarto* fidelem aliquem
virum habeat , qui à Censoribus
nomina absentium petat , & in
dicta tabella annotet , ut finitâ
Lectioe eorum parentes vel
heri citari possint & moneri.

§. IV. De

§. I V.

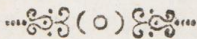
*De Modo explicandi Catechismum,
& Juvent ut em e xaminandi.*

IN explicando Parochus utatur modo loquendi familiari & verbis claris, seque parvulorum capacitati accommodare studeat, quantum salvo respectu fieri potest. Ut verò à singulis etiam tardioribus intelligi possit, domi prius indaget, quâ verborum formâ & proponendi methodo uti velit ad hoc illudve Mysterium aptè declarandum. Utile quoque erit interrogationes verbis claris & facilibus conceptas in charta vel libello annotare, ne vel necessarium aliquid memoriâ excidat, vel impertinens ali-

aliquid inter explicandum admisceatur, vel denique ne dicta in eo sensu non intelligantur quem ipse intendebat : Novi enim aliquoties interrogationes alioquin per se honestas & utiles ab Auditoribus ex verbis male intellectis in sensu turpissimo esse acceptas. Deinde eandem Lectionem jam semel explicatam, priusquam ad examen procedat, binis vicibus resumat, *Primò* fusiùs, cum exemplis, similitudinibus, &c. *Secundò* brevissimè, respondendo solùm ad interrogationes *ita* vel *non*. Debet autem Examen cum magnâ dexteritate & prudentiâ peragi : *primò* enim non sunt interrogandi majores, qui scilicet vigesimum

mum jam annum excefferunt, ne fortè confusi absterreantur, & planè deinceps emanent. *Secundo* incipiendum est Examen à pueris illis, qui cæteris sunt capaciores, ut ex illorum responsis minores interim magis illuminentur, antequam ordo respondendi eos contingat. *Tertiò* post pueros examinandæ sunt etiam puellæ, sed cum magnâ discretionem & cautelâ, ne quis fortè adstantium in suspensionem venire possit affectûs alicujus non satis depurati: Unde procul abesse debent risus, joci, oculorum obtutus, personarum acceptio, & similes levitates. *Quartò* si quid à quopiam benè responsum fuerit, is commendandus, & in celestibus est exaltandus, ut non vix potest non solam patriam, sed & parentes delectentur ejusmodi meritis. *Quintò* aliquo minime sit, non proprehendendum est, & estimandus, lucris horum vel pusillan- deinceps ne-

dandus, & in cœlum usque laudibus est extollendus: Dicit enim vix potest, quantopere non solum pueri, sed etiam illorum parentes delectentur & capiantur ejusmodi laudibus & encomijs. Quintò denique si quid ab aliquo minùs feliciter dictum fuerit, non propterea statim est reprehendendus; sed juvandus potius est, & verbis suavibus animandus, ne doctrinæ tam salutaris horrorem concipiat, vel pusillanimis factus eam deinceps omninò negligat.

§. V.

De Ordine, quo Lectio Catechetica tractanda.

POSTEAQUAM Juventus ad Ecclesiam Parochialem die Dominico circa horam primam pomeridianam convenerit præmittenda est cantio aliqua Germanica tempori conveniens. Quâ finitâ Parochus ad medium templi procedens conversâ ad populum facie formet signum Crucis, & cum Juventute dicat Orationem Dominicam, salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum eâ ratione ut illum præorantem cæteri sequantur, eadem verba tardè & clarè pronunciantes.

Tertiò

Tertiò factò iterum signo Crucis resumat Lectionem ante octiduum traditam & ex illâ Juventutem circa potissima examinet. Quartò tradat novam Lectionem, illamque ternis vicibus exponat, Primò quantum erit necessarium, secundò fusius, tertiò brevissimè ut supra diximus. Quintò ordiatur Examen modo superius tradito. Sextò procedens ad medium breviter resumat eandam Lectionem, eamque juventuti commendet. Septimò, erudiat & examinet eos parvulos, quibus lacte adhuc opus est, & ex Lectione ordinaria nullum fructum colligere possunt, circa Mysteria Fidei facilia & magis necessaria, K 3
qualia

qualia sunt v. g. de Unitate DEI, Trinitate Personarum, Passione, Morte , & Resurrectione Christi &c. Octavò legat nomina absentium per aliquem jam annotata. Nonò recitet cum Juventute Decalogum , Præcepta Ecclesiæ , septem Sacramenta , & quatuor hominis novissima , factoque signo S. Crucis Catechesin claudat.

* *
*

CA-

CAPUT IX.

De Administratione Sacramentorum.

§. I.

De his, quæ Parochum remotè disponunt ad dignam Sacramentorum administrationem.

PRæter Jurisdictionem, quæ in Parocho supponitur, quinque insuper necessaria, ut remotè dispositus existat ad Sacramentorum administrationem. Primum est, ut scientiâ & doctrinâ sufficiente sit instructus circa materiam, formam, intentionem, cæterâq; requisita in cujuslibet

libet Sacramenti tùm dispensatione , tùm susceptione. Secundum ut Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum , uti & materias remotas Baptisimi & Extremæ Unctionis in Ecclesiâ suâ Parochiali sine intermissione asservet, & accuratè custodiat. Tertium ut juxta Præceptum Tridentini *sess. 6. de reform. cap. 2.* personaliter in suâ Parochiâ resideat , neque unquam , quando solus est , à domo suâ Parochiali ita discedat , ut in casu necessitatis accersiri nequeat , nisi causâ absentix longioris ab Episcopo cognitâ & approbatâ idoneus Vicarius ab eodem sit substitutus. Quartum est , ut diu noctuque temperantiam & sobrie-

brietatem colat , neque per ebrietatem vel largiorem potum se ad Sacramenta administranda ineptum vel minus habilem constituat. Quintum denique est, ut perpetuò se in Statu gratiæ & amicitia DEI conservare conetur, eaque remedia adhibeat, quæ ab Asceticis Auctoribus ad hunc finem præscribuntur : quamvis enim Sacramenta ab impuris coinquinari non possint, neque eorum effectus impediri ; indignè tamen illa tractantes æternæ mortis reatum incurrun. Unde si Parochus forsitan in peccatum aliquod mortiferum consensisset, ad Sacramenti administrationem accedere non debet nisi prius corde contritus

K 5

fuerit :

fuerit : sed & si copiam Confessarij habeat, & temporis locique ratio ferat, confiteri quoque convenit.

§. II.

De his, quae Parochum proximè disponunt ad Sacramentorum administrationem.

QUAMVIS Parochus Sacramenta nec sano, nec infirmo in particulari, offerre teneatur extrà casum necessitatis & periculi in quo nisi monitus ea non susciperet : quando tamen hæc ab ipso petuntur, non solum administrare debet petenti, sed etiam placidum, facilem & paratum se exhibere, quocunque tempore ad illa administran-

stranda evocetur. Neque unquam ipsi licet tergiversari, aut propter temporis importunitatem, vel negotium aliquod se excusare; multo minus decet petentes durioribus verbis excipere, contra murmurare, vel vultum displicentis animi præferre: eo quòd hæc Parochi morositas sæpe timidiore ita abstergere soleat, ut Sacramenta petere vereantur etiam in casu, quo illis maximè sunt necessaria, atque sic in apertum salutis suæ discrimen adducantur. Propter quam causam Rituale Romanum tit. de Sacrament. in genere, omninò necessarium esse iudicat, ut Parochus aliquoties etiam in Cathedrâ suis Parochia-

nis denunciet, se promptum paratumque esse ad succurrendum omnibus & singulis, quacunque diei vel noctis horâ. Requirit quoque hanc in administrandis Sacramentis promptitudinem, & erga quaslibet personas indifferentiam à Parochis suis Cellissimus ac Reverendissimus N. in suo decreto Bambergæ edito 6. Aprilis 1679. cum ait: *Vocati autem ad excipiendam Confessionem, præsertim rusticorum, Rudium infirmorum, & pauperum, prompti comparebunt, juxta voluntatem enixam Christi Redemptoris nostri qui cum pro omnibus mortuus sit, omnibus in actuali culpâ Constitutis, ac emundari ex corde querentibus, per Sacramentum*

tum

tum hoc Passionis & mortis suæ pretium applicari desiderat, animam ex alicujus desidia vel morâ culpabili perditam, de perditoris manibus repetiturus. Præterea ut Patochus administrationem Sacramentorum cum majori devotione & tùm adstantium tùm fuscipientium ædificatione peragat, requiritur *Primò* ut Cæremonias, si temporis ratio permittat, antea in libro Rituali prævideat. *Secundo* ut pro se & fuscipientibus DEUM precetur. *Tertiò* ut per præviam rei Sacræ, quam operaturus est Meditationem se ad pietatem & devotionem excitet.

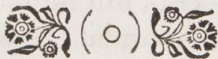
§. III.

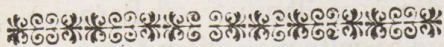
*De his , quæ Parocho sunt obser-
vanda, dum actu Sacramenta
administrat.*

Requirit dignitas Sacramen-
torum & Sanctitas , ut Pa-
rochus in administratione sin-
gulorum quovis tempore ac die
sit indutus superpelliceo vel Al-
bâ, ac desuper stolâ ejus coloris ,
quem Sacramenti ritus exposcit ;
nisi in pœnitentia necessitas ,
locus vel occasio aliter tulerit.
Secundo ut unum saltem mini-
strum pium & honestum, habitu
decenti indutum , & linguæ La-
tinæ (si fieri possit) aequaliter
peritum adhibeat, qui ipsi oranti
nomine totius Ecclesiæ respon-
deat :

deat : Excipitur tamen Sacramentum Pœnitentiæ, quod propter Secretum Confessionis alium Ministrum præter Sacerdotem non admittit. *Tertiò* ut omnia Sacramenta (exceptâ iterum pœnitentiâ) cum lumine dispenset, ita quidem, ut in distributione Eucharistiæ præter lumen lampadis ante Tabernaculum perpetuò ardentis insuper unus & alter Cereus accensus colleat. *Quartò*, ut vestes, linteamina, vasa, & alia quæ adhiberi solent, sint integra, pura, nitida & munda. *Quintò* ut Cæremoniæ omnes & singulæ in Libro Rituali præscriptæ observentur quàm exactissimè, nullæque impertinentes addantur,

tur, vel præceptæ intermittantur. *Sextò* ut Orationes ex libro recitentur attentè, devotè, distinctè & clarâ voce. *Septimò* denique ut post peractam cujuslibet Sacramenti administrationem Parochus se reflectat & indaget, num in aliquo errorem admiserit, quis ille, quæ ejus causa, & quomodo posterum evitari possit.

CAPUT X.

De cura ovium scabiosarum.

§. I.

*De Peccatoribus magis noxijs
Christiane Reipublicæ.*

Officium boni Pastoris exigit, ut in peccatores intra suam Parochiam degentes inquiret, & vultum pecoris sui agnoscat: quæ enim Pastori superest excusatio, si lupus oves comedat, & Pastor ignoret? Sunt autem præcipuè quatuor hominum imprimis noxiorum genera, circa quos singulari studio

dio invigilandum est Parocho, ne hi pestem aliquam & morum corruptelam in Parochiam suam introducant. Primum genus est eorum, qui artibus superstitionis & magicis infames existunt, quales non rarò sunt custodes pecorum, fabri ferrarij, aniculæ, & alij qui vel ad morbos in hominibus & animalibus sanandos varias usurpant superstitionum species; vel jactant se cognoscere futura & occulta, v. g. quis furtum in domo perpetraverit, quò res ablata devenerit, quis sit author morbi, damni dati &c.

Quos omnes Parochus vel ad meliorem frugem redire, vel ex suâ Parochiâ discedere jubebit, in-

invocato eti
brachio sxcu
lis parochi
cer, ne vel
extra Paroch
hac accedan

Alterum
rum, circa
vanda san
tales in tu
cives inve
cem publ
nullam
striam in
ad grem
reducend
errantes,
dita, de
olim illas

invocato etiam, si opus fuerit, brachio sæculari: Reliquis verò suis parochianis severè interdicit, ne vel hos, vel etiam alios extra Parochiam habitantes post hanc accedant.

Alterum genus est Hæreticorum, circa quos Parocho observanda sunt sequentia: *Primò* si tales in sua parochia incolas & cives inveniat, quos propter pacem publicam tolerare cogitur, nullam diligentiam & industriam intermittere debet, eos ad gremium S. Matris Ecclesiæ reducendi: sunt enim oves illius errantes, & Curæ illius concredita, de cujus manibus DEUS olim illas repetet, si ex parte suâ
ali-

aliquid deesse passus fuerit. Media autem convertendi Hæreticos ad fidem sunt Oratio ad DEUM, Missæ Sacrificium, vita Parochi exemplaris, conciones discretæ, conversatio & amica collocutio de rebus fidei, visitatio in infirmitate &c. Quibus adhibitis si Parochus nihil efficere possit, saltem persuadere illis conetur, ut liberos suos in fide & Religione Catholicâ educari permittant. Secundò Si Hæreticus extraneus petat domicilium figere in Parochiâ, etiam pro aliquo solùm tempore, parochus apud Magistratum, & eos, quorû interest, omnem lapidem moveat, ut intra fines parochiæ non admittatur. Præterea etiam in
li-

libros hæreticos
quirere debent
deprehendere
tare eos de
tumultu tam
turbatione.

Tertium
& Meretricum
sunt Juven
chus talem
suam par
quantocy
to etiam,
culari bra
filia quæ
simâ hac
rentes m
sanguine
luxuriosas

libros hæreticos & prohibitos inquirere debet, & cum aliquos deprehenderit, modum excogitare eos de medio tollendi, sine tumultu tamen, & pacis publicæ turbatione.

Tertium genus est Luparum & Meretricum, quæ pestes existunt Juventutis; unde si Parochus talem aliquam irrepisse in suam parochiam compererit, quantocyùs eam eiciat, invocato etiam, si per se non possit, sæculari brachio. Quod si verò filia quædam Parochialis turpissimâ hac infamiâ laboraret, parentes monendi sunt & Consanguinei, ut super filiam suam luxuriosam firment custodiam, timen-

timentis DEUM Authorem omnis paternitatis, utpote cui olim strictissimam de liberorum suorum educatione rationem sunt reddituri. Si tamen etiam hi negligentes in officio suo fuerint, compelli debent per Magistratum sæcularem.

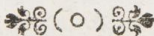
Vigilandum insuper est circa ludos, quos multis in locis Juventus habet obscœnissimos, maximè ubi uterque sexus promiscuè colludit. Similiter circa turpes cantiones, si quæ in usu sint, & alia luxuriæ incitamenta & fomenta, quæ omnia magnâ cum dexteritate eliminare oportet.

Quar-

Quartum
vigorum &
de loco ad lo
dinariè vitijs
sunt addicti.
de Parochus
luti sint, a
artis? Religi
ras habeant
nis suæ rest
vitæ indicia
sine morâ
chiæ eos eij
rum corn
in

Quartum denique genus est vagorum & peregrinorum, qui de loco ad locum migrantes ordinariè vitijs & pessimis moribus sunt addicti. Circa quos proinde Parochus inquireat, num soluti sint, an Conjugati? cujus artis? Religionis? quasve literas habeant vitæ & conversationis suæ testes. Et quando malæ vitæ indicia in eis apprehendit, sine morâ è finibus suæ Parochiæ eos ejiciat, ne aliquam morum corruptelam paulatim introducant.

* *
*

§. II.

De modo corrigendi reliquos peccatores intra parochiam existentes.

UT correctio finem suum assequatur, magnâ prudentiâ & circumspectione opus est: primò enim delicta publica sunt publicè & coram illis, ad quos notitia pervenit, corrigenda, ut scandalum è medio tollatur. Juxta monitum S. Pauli 1. *Timoth. 5. Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.* In Concione tamen si hæc correctio fiat, persona non est nominanda. Secundò occulta delicta privatim & occultè etiam sunt corrigenda: ita enim
mo-

monet Christus *Matth. 18. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum.* Et Sanctus Augustinus *Serm. 16. de verb. Apost. Si solus nosti, & vis coram pluribus arguere, non es corrector, sed proditor.* Tertio qui peccarunt ex ignorantia & fragilitate, emendari debent cum magna charitate, modestia & lenitate, juxta illud Apostoli *Galat. 6. Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis.* Plus enim proficit amica correptio, quam accusatio turbulenta, ut inquit S. Ambrosius *lib. 8. in Lucam.* Econtra verò qui ex malitia peccaverunt, vel

L

in

in peccato suo obstinati perseverant, durè & acriter sunt increpandi, ut monet idem S. Paulus ad Titum 1. *increpa illos durè, ut sani sint.* Quò Si conjuges coram Parocho se mutuò accusent, servanda est cautela, quam tradit S. Franciscus Xaverius his verbis: *Noli facilè conjugis alterius de altero querelis credere; sepe enim falluntur & fallunt, sed summâ animi equitate utrumque audies, nec incognitâ causâ condemnabis alterutrum.* Hoc è dico, *ut illis ad concordiam, tibi ad suspicionum fugam facilior pateat via.* Coram uxore cave culpam conferas in maritum, quamvis haud dubiè penes illum sit culpa. *Omni curâ in id eris intentus, ne*
 (quod

Par

quod suspic
 (p) uxoris P
 ne si culpabil
 erim monerQuinto de
 est tempus i
 unum, &
 qui corrige
 Unde primo
 qui passione
 alis corrept
 allequetur
 etiam non
 re & iracun
 turus, cum
 excedatur
 ritatis.
 tiam

(quod suspiciosissimum negotium est) uxoris Patronus videaris. Itaque si culpabilis maritus, is amicè ac seorsim monendus est. Hæc ille.

Quintò deniq; observandum est tempus in corrigendo opportunum , & tùm sibi, tùm illi qui corrigendus est, congruum. Unde primò corrigi non debet, qui passione aliquâ laborat, quia talis correptio finem suum non assequetur. Secundò corrigi etiam non debet, qui in fervore & iracundiæ motu est constitutus, cum ab iracundo facilè excedatur modus & regula Charitatis. *Ira enim viri justitiam DEI non operatur.* Jac. I.

CAPUT XI.

De Visitatione Infirmorum.

§. I.

De necessitate hujus Visitationis

Quia hæc functio Parochorum non nihil difficultatis & molestiæ in se habet, multi Parochorum ab ea abhorrent, prætendentes sufficere, si infirmi Sacramenta acceperint, néq; officium Parochiale plus ab illis exigere: Verùm Mercenariorum hæc vox est, non bonorum Pastorum, quos Christus jubet ponere animam pro ovibus suis. *Joan. 10.* Neq; verum est sufficere infirmis

mis

mis Sacramenta accepisse, sed insuper requiritur, ut gratiam & justitiam per Sacramenta acceptam ad extremum usq; vitæ Spiritum conservent: *qui enim perseveraverit usq; in finem, hic salvus erit. Matth. 24.* Ad hanc autem perseverantiã sæpe necessaria est assistentia Parochi propter tentationes & insultus Diaboli, qui tunc solent esse graviores & periculosiores, eò quod animus infirmi ad resistendum sit debilior, tentator importunior, & lapsus irreparabilis. *Va terra & mari,* (exclamat S. Joannes Apoc. 12.) *quia descendit Diabolus ad vos habens iram magnam, sciens, quod modicum tempus habeat:* Neque enim dubium esse potest, quin

Diabolus in illo agone conatus, fraudes & insidias exerat, ut hoc breve tempus, quod animæ ad vitam superest, in rem suam benè impendat: Sicut videlicet hostis in obsidione urbis extrema quæq; tentat, quando tempus hybernum, in quo obsidionem solvere cogitur, appropinquare advertit. Quapropter quantò major tunc est hostis Infernalis conatus ad infirmum oppugnandum, tantò major debet esse Parochi industria, sollicitudo & vigilantia ad resistendum, cum ex hoc momento pendere soleat morientis æternitas. Quid enim juvat naviculam multo labore ad portum usque perduxisse, si eam tunc naufragari,

ari, & interi
ut quis Par
ni labore suc
in erudiendo
dirigendo p
ine deserat,
in cura educ
in prædam
metipfos, m
offis, sed u
cipiatis. 2. 3
licet tale
semper sul
hilominus
infirmo eju
tremam u
tia, ut scil
adjuvante
eliciat, p
poralibus

gari, & interire nauta permittat ?
aut quis Parocho fructus ex omni labore suo , quem impendit in erudiendo , admonendo , & dirigendo peccatore , si eum in fine deserat , & ovem , quam tanta cura educavit , lupo infernali in prædam relinquat ? *Videte vosmetipsos , ne perdatis , quæ operati estis , sed ut mercedem plenam accipiatis. 2. Joan. v. 8.* Et quidem licet tale per periculum non semper sub esse soleat , utilis nihilominus & valde proficua erit infirmo ejusmodi parochi ad extremam usque luctam assistentia , ut scilicet ipso dirigente & adjuvante varios virtutum actus eliciat , per quos pro pœnis temporalibus in altera vita persol-

vendis satisfaciat : neque enim minus beneficium erit aliquem ab igne Purgatorij præservare , quàm per preces & Suffragia ibidem detentum liberare.

§. II.

De his , quæ Parocho observanda sunt inter accedendum ad infirmum.

UT visitatio Infirmi cum fructu succedat, duo potissimum observanda sunt Parocho. Primum est, ut conetur prius in se excitare ardentissimum zelum & desiderium succurrendi animæ ad districtum DEI iudicium , & ad domum æternitatis suæ jam jam properanti: qui zelus

lus suscitari poterit, si Parochus consideret, Primò, quantam hæc Visitatio consolationem adferre possit infirmo, dum in extrema illa necessitate videt se habere amicum verè fidelem, qui afflictum & dejectum erigat, dubitanti consulat, & ad felicem æternitatem dirigat. Secundò, quod omnis labor, cura & sollicitudo, quam hæctenus istius hominis causâ suscepit, irrita omnino & sine fructu efficiatur, si ille vitæ suæ cursum infeliciter & in statu mortali finiat. Tertiò, quod omnis fructus Passionis, Sanguinis & mortis Christi respectu talis hominis pendeat ex unico hoc vitæ momento. Quartò quod hic idè In-

firm^o sit olim futurus ex numero illorum, à quibus in *Judicio* propter negligentiam suam sit accusandus. Alterum quod *Parochus* observare debet, dum *Infirmum* accedit, est, ut conetur eum sibi reddere benevolum, offerendo ei sua obsequia, significando suam erga ipsum benevolentiam & *Charitatem*, atque intermittendo, quidquid ipsum offendere & alienare potest. Unde mortem ipse infirmo facile non denunciet, nec sermo institutus longior sit vel clamor, sed pauca quædam & selecta proponantur eaque suavitate aliquâ condiantur. Neque statim differendum de morte, vel *Sacramentis*, sed à rebus indif-

Pa
 differentibus
 chus ordina
 constitution
 re, domes
 re, &c. Arq
 si insensibil
 ad res Spiri
 coactus vi
 sed natural

*De his, quæ
 urgere*

Primun
 nibus
 curis solun
 mæ suæ
 monendi
 domi rur

differentibus discursum Parochus ordiatur, puta à morbi constitutione, miserijs hujus vitæ, domesticorum sollicitudine, &c. Atque sic paulatim quasi insensibiliter eum transferat ad res Spirituales, ita ut non coactus videatur & violentus, sed naturalis.

§. III.

*De his, quæ Parochus potissimum
urgere debet apud Infirmum.*

Primum est, ut dimissis omnibus rerum temporalium curis solùm cogitet de salute animæ suæ; Undè & domestici monendi sunt, ut si fortè aliquid domi rurivè agendum occur-

rat, infirmum propterea non inquietent, sed ipsi inter se, quod optimum factu videbitur, consultant. Secundum est, ut Infirmus se imprimis exerceat in actibus perfectæ Contritionis, Amoris DEI super omnia, resignationis in Divinam voluntatem, Fidei, Spei, Gratitudinis, Patientiæ, &c. in quibus omnibus juvari & dirigi debet à Parocho per certas formulas ex approbatis Authoribus selectas & excerptas. Tertium est, ut, si Testamentum fieri debeat, Parochus infirmum urgeat ad disponendum domi suæ, ipse tamen nec Testis sit, nec Notarius, (nisi modus testandi secundum SS. Canones alicubi, sicut

ficat in Di
receptus fir
deat, quid
mento leg
ris se trici
rum odium
currat. P
tiam apud
infirmi di
stitutio, n
pusillaniti
gens, pra
mantior v
poralibus
liberis su
dis, &c.
tentationi
conv

sicut in Diœcesi Bambergensi, receptus sit) multò minùs suadeat, quid huic vel illi in Testamento legandum, ne innumeris se tricis implicet, & aliquorum odium sine necessitate incurrat. Præterea explorabit etiam apud domesticos, quæ sit infirmi dispositio & animi constitutio, num videlicet non sit pusillanimis, salutis suæ negligens, præsumptuosus, justo amantior vitæ suæ, bonis temporalibus addictus, sollicitus de liberis suis post se relinquentibus, &c. Ut hac ratione illius tentationibus obviare, & media convenientia adhiberi possit.

CA-

CAPUT XII.

De Scholis Trivialibus.

QUanti intersit Christianæ
 Reipublicæ, & ipsius Ju-
 ventutis, ut hæc à teneris annis
 in fide & bonis moribus erudia-
 tur, testatur præter quotidia-
 nam experientiam tot Sancto-
 rum virorum studium & labor,
 quem hac in parte collocârunt.
Bonum est enim Viro, cum porta-
verit jugum ab adolescentiâ suâ.
 Thren. 3. *Et adolescens juxta*
viam suam etiam cum senuerit,
non recedet ab eâ. Proverb. 22.
 Præter Catechetica[m] autem in-
 structionem, de quâ suprâ dixi-
 mus,

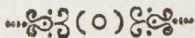
mus, non alia se offert magis opportuna erudiendæ juventutis occasio, quàm Scholæ Triviales, quæ hinc indè in oppidis, pagis & villis passim inveniuntur erectæ, ita ut, si Parochus diligentem earum curam habere voluerit, haud difficulter aliam morum faciem in suam Parochiam cum tempore introducere possit. Consistit verò hæc Cura potissimum in sequentibus :
Primò providendum est Parocho, ut non solùm in loco Ecclesiæ Parochialis, verùm etiam in pagis filialibus ejusmodi Scholæ Triviales erigantur, si hæctenus nondum fuerint erectæ; & Magistri idonei, qui videlicet sufficiente doctrinâ & morum probi-

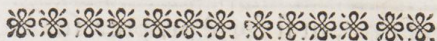
bitate sunt præditi, eisdem præ-
ficiantur. Secundò instandum est
apud Parentes, hiquè obsecran-
di, arguendi, & increpandi cum
omni dexteritate & discretione,
ut liberos suos ad dictas Scholas
missitare, eamque gratiam præ-
stare illis velint, quam sibi olim
in juventute à parentibus suis
præstitam esse jam sæpiùs exopt-
tarunt. Tertiò in Scholis pueri
à puellis separandi, ita ut, si for-
tè distincta conclavia non habe-
ant, saltem terga sibi obvertant,
& nec familiariùs inter se agere,
nec oculos in se mutuò conjice-
re possint. Quartò, certus ex-
ercitiorum ordo præscribendus
est, ita quidem ut antè initium
& post finem Scholarum à ju-
ven-

ventute semper recitentur eæ
preces, quas manè & vesperi, ante
& post mensam, ad sonitum
horæ & ante labores ex Chri-
stianâ consuetudine dici oportet,
ut sic paulatim mentem sæ-
piùs per diem elevare ad DEUM,
& operibus suis sanctam inten-
tionem præfigere omnes addi-
scant. Quintò, præter quoti-
diana exercitia instruendi etiam
sunt liberi in primis fidei Catho-
licæ rudimentis, moribus Chri-
stiano homine dignis, & Sacris
Cantionibus, quibus se olim in-
ter laborandum solari & ad pie-
tatem excitare valeant, nec
non in Ecclesiâ & Processioni-
bus cum alijs DEUM laudare.
Sextò denique Scholæ sæpiùs,
&

& ad minimum semel in qualibet hebdomade visitandæ sunt à Parocho, tùm ut Ludirector in officio suo contineatur, tùm etiam, ut, si quæ corrigenda occurrant, maturè emendari possint. Caveat tamen Parochus, ne frequentando Scholas per nimiam cum Ludimagistro vel domesticis ejus familiaritatem fortassis auctoritatem suam vel famam prostituat : plurimùm enim ejusmodi familiaritas obesse solet bono communi, & ipsi etiam Parocho. Sunt ex Ludimagistris, qui singulos Parochi errores & defectus, quos inter familiarem conversationem notant, in certum quendam libellum fideliter referunt, eo scilicet

cet sine, ut si fortè propter suam
 inscitiam, vel scandalosam vi-
 tam à Parocho deferendi & ab-
 rogandi essent, ipsum per ob-
 jectionem commissorum defe-
 ctuum à deferendo absterreant.
 Unde postea accidit, ut imperiti
 & scandalosi ejusmodi homines
 in officio suo tolerari & foveri
 à Parocho debeant, non sine
 magno Reipublicæ & juventutis
 detrimento. Meminerit itaq; Pa-
 rochus non incongruè accom-
 modari posse ludirectoribus il-
 lud *Matthæi 10. Inimici ho-*
minis domestici
ejus.

CAPUT XIII.

De Processionibus.

FRUCTUS qui ex Processionibus & peregrinationibus ad loca pia sequi potest, præcipuè triplex est: Primò cedunt in gloriam DEI, & Sanctorum suorum honorem. Secundò opus sunt pœnale & laboriosum, adeoque pro peccatis & pœnis temporalibus satisfactorium. Tertiò frequenter in illis per intercessionem Sanctorum certa à DEO beneficia impetramus, & DEI flagella à Patria, domibus, ac cervicibus nostris avertimus, quomodò avertisse legimus sanctum

atum Greg
 ctos fructu
 certius con
 vanda fun
 alia in Eccl
 siones ordi
 que in rede
 dem in itin
 Parocho in
 talis, ut in
 te post Cr
 innocentes
 ribus adhu
 tamen & p
 propter vit
 centiam d
 & à Proph
 reliquis ad
 convocant
 cate jejunia

ctum Gregorium. Ut verò dictos fructus ex Processionibus certius consequamur, observanda sunt aliqua in itinere, alia in Ecclesiâ ad quam Processiones ordinantur, alia denique in redeundo. Et primò quidem in itinere instituendus est à Parocho inter Personas Ordotalis, ut in primâ acie immediate post Crucifixum parvuli & innocentes, milites quidem viribus adhuc imbecilles, validi tamen & potentes apud DEUM propter vitæ puritatem & Innocentiam deprecatores : Unde & à Propheta Joële *cap. 2.* cum reliquis ad placandum DEI iram convocantur, cum ait : *Sanctificate jejunium, vocate cœtum, congreg-*

gregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos, & sugentes ubera. Post illos sequatur Parochus, medius inter adultos & pufillos, velut Aaron quidam inter vivos & mortuos, hoc est inter innocentes & peccatores & quasi victima quædam onerata proprijs & populi delictis cum Ecclesia ingeminet illa Prophetæ verba: *Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, Miserere populo tuo, quem redemisti Sanguine tuo, &c.* Parochum subsequantur adulti pulchro ordine bini ac bini incedentes, confitentes se peccatores, & cum alio Prophetâ clamantes: *Peccavimus, iniquitatem*

tem fecimus
cessimus à
Postremo
fœmineus
dem quem
mul cum
à DEO eff
cessionis fi
præterea in
nes ac sin
humilitati
cedant, ex
destiam &
rum ædifi
in via à ris
curiosâ &
abstinean
nunc etia
lant; ne
loquia di

tem fecimus, impiè egimus, & recessimus à mandatis tuis. Daniel. 9.
Postremo loco incedat devotus fœmineus sexus, servans eundem quem Viri ordinem, & simul cum illis misericordiam à DEO efflagitans. Ordine Processionis sic constituto Parochus prætereà in id incumbat, ut omnes ac singuli in Spiritu veræ humilitatis & pœnitentiæ procedant, externam corporis modestiam & gravitatem ad aliorum ædificationem præferentes, in via à risu, confabulatione, & curiosâ oculorum evagatione abstineant, & nunc cantando, nunc etiam orando tempus fallant; ne fortè ipsis in vana colloquia dilapsis peregrinatio fiat
in

in peccatum. Porrò in ipso loco vel Ecclesia, ad quam Processio fuit instituta, videat Parochus ut omnes sacrificio Missæ & verbi divini prædicationi devotè interfint; neque sub divino officio pro negotiorum suorum executione huc illucque discurrant, aut (quod non infrequens est) in cauponâ commestationibus vacent. Denique in reditu servanda est eadem in incessu modestia, & inter orandum sive psallendum devotio, sicut in accessu. Ipse Parochus quoque tanquam bonus Pastor in ordine cum Ovibus suis redire non intermittat, ne qua fortè ex absentia illius confusio in itinere oriatur, & loco Orationis
 vel

PA
 vel cantus de
 vana ab ali
 sceantur: N
 bandus vide
 rum mos &
 misso cum C
 pelo ipsi in l
 remanent c
 pransuri.

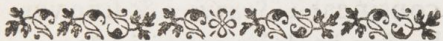
CAP

De C

De Qualitat
 Paroc

PRæter ea
 L de fugã
 ularis, add

vel cantûs detractoria aut saltem
vana ab aliquibus colloquia mi-
sceantur : Neque enim appro-
bandus videtur eorum Parocho-
rum mos & consuetudo , qui di-
misso cum Cruce & vexillis po-
pulo ipsi in loco peregrinationis
remanent cum amicis ibidem
pransuri.

CAPUT XIV.

De Conversatione.

§. I.

*De Qualitatibus, quas Conversatio
Parochi habere debet.*

PRæter ea , quæ suprâ diximus
de fugâ Conversationis sæ-
cularis, addendum hic est, quod

M

Con-

Conversatio Parochi debeat esse
Rara, ne familiaritas contemp-
 tum pariat; *Brevis*, ne in sæcula-
 rem degeneret; *Castà*, & ab om-
 ni loquendi modo, qui speciem
 alicujus impuri affectûs præferre
 possit, quàm longissimè remota;
Gravis, quæ sæculares jocos, ver-
 ba ridicula & nugatoria non
 contineat; *Suavis*, & sine ver-
 borum aculeis, convitijs & con-
 tentionibus: *Servum enim Do-*
mini non oportet litigare, sed man-
suetum esse ad omnes. 2. Timoth. 2.
 Inprimis verò advertendum est
 Parocho, quibus cum converse-
 tur: Sunt enim duo hominum
 genera, quæ à suâ conversatione
 arcere debet: Primum est fæmi-
 narum extranearum, cum hisce
 enim

enim non
 tis inevitab
 viffimè, &
 lico, in præ
 fti viri, u
 modo confu
 nus est eo
 apud prob
 iuxta illud
 pot. Tales h
 contubernio

De Modo c

Cum Pa
 fit bra
 cendos Dy
 festis loco

enim non nisi in casu necessitatis inevitabilis loquendū est brevissimè, & quidem in loco publico, in præsentia alicujus honesti viri, ut Parochi famæ hoc modo consulatur. Alterum genus est eorum virorum, qui apud probos malæ famæ sunt, juxta illud S. Hieronymi ad Nepot. *Tales habeto socios, quorum contubernio non infameris.*

§. II.

De Modo conversandi cum Præfectis locorum.

Cum Parocho sæpissimè opus sit brachio sæculari ad coercendos Dyscolos, ita cum Præfectis locorum & Magistratibus

conversari studebit, ut eorum
 animos nunquam non propensos
 sibi habeat & addictos, juxta il-
 lud monitum S. Francisci Xave-
 rij; *Oppidorum Præfectis dicto au-*
diens eris, obsequioque omni, quo-
ad ejus fieri potest, familiaritate de-
vincies eorum animos; neque ullâ
de causâ quamvis justâ in eorum
offensionem atque odium incurres.
 Et Eccli. 38. *Honora Medicum prop-*
ter necessitatem. Potest verò hæc
 cum locorum Præfectis amicitia
 & propensio acquiri & conser-
 vari. Primò si Parochus quan-
 tum Statûs illius ratio permittit,
 coram illis se non nihil humi-
 liet, & dictis factisque fidem fa-
 ciat, nihil sibi esse potiùs, quàm
 illis in omnibus gratificari. Se-
 cundò

cundò si in
 rificè de
 tiones eoru
 dentiam ex
 trahentibu
 potest, mo
 let. Tertiò
 quam anim
 lis advertit
 ne conven
 tiam ostend
 ut malevol
 dem tam f
 lint, per m
 ut averfion
 tollantur
 agant, si e
 dicatæ fue
 rur
 F

cundò si in absentia valdè honorificè de illis loquatur, dispositiones eorum commendet, prudentiam extollat, & coram detrahentibus illos meliori, quo potest, modo defendat & excuset. Tertiò si, quam primùm aliquam animi alienationem in illis advertit, eos in mansuetudine conveniat, suam innocentiam ostendat simulque roget, ut malevolorum relationibus fidem tam facilè præbere non velint, per magni siquidem refert, ut aversiones animorum maturè tollantur, priusquam radices agant, si enim semel firmiter radicatæ fuerint, nullus dissidiorum & diffidentia

erit

F I N I S.